

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมของประเทศไทย และในอีกหลายๆ ประเทศในโลกช่วงที่ผ่านมาทำให้มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับทฤษฎีหรือแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่ส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดจากประเทศตะวันตกว่าน่าจะมีบางสิ่งบางอย่างที่ผิดพลาด ในประเทศไทยแนวคิดเศรษฐศาสตร์ตะวันตกได้เข้ามามีอิทธิพลในการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติที่เน้นการลงทุนเพื่อโครงสร้างพื้นฐาน มีการกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า โดยรัฐเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานจากเงินกู้ต่างประเทศและมีการชำระหนี้ด้วยการเร่งการส่งออกสินค้าการเกษตร ขยายพื้นที่เพาะปลูก ลดพื้นที่ป่า และส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นหลัก

ผลของการพัฒนาในระยะ 35 ปีที่ผ่านมา (พระมหาศรีวิวัฒน์ อริยมณี, 2547: 1) ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยยังขาดความยั่งยืน ขาดดุลยภาพ ประเทศได้มุ่งพัฒนาโดยดำเนินการตามหลักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยม ซึ่งมุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนตนของบุคคล (Self Interest) การได้รับความพอใจมากที่สุด (Maximize Satisfaction) การได้กำไรสูงสุด (Maximize Profit) และการแข่งขัน (Competition) เป็นสิ่งสำคัญ ในภาคเศรษฐกิจส่วนรวมก็มุ่งเน้นการขยายตัวหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1-7 (พ.ศ. 2504 - 2539) มีข้อสรุปว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศ โดยปรับเปลี่ยนแนวคิดจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเพียงอย่างเดียว และได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ซึ่งมีสาเหตุจากปัญหาโครงสร้างที่สะสมมานานยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง วิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อสังคมไทย เมื่อสังคมไทยได้กลายเป็นสังคมวัตถุนิยม บริโภคนิยม ผลก็คือทำให้ผู้คนในสังคมเป็นนักบริโภคนิยม และนักวัตถุนิยมจนเกินความพอคืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิต ก่อให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิต และความเดือดร้อนในสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) กล่าวว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเปลี่ยนเป็นการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยถือการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือที่จะช่วยให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีใช้เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา อย่างไรก็ตามท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ปรากฏกระแสแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริขึ้น และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) “เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤติสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ” ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติต่อไป โดยถือเป็นทางเลือกใหม่สำหรับใช้แก้ไขต่อผู้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจเพื่อมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริประกอบด้วยหลักปรัชญา โครงสร้างและกระบวนการที่ตั้งอยู่บนความพอดี ความสมดุล ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการพึ่งตนเอง ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นฐานในการพัฒนาจิตใจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) กล่าวว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550 - 2554) ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติควบคู่กับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” อย่างจริงจังเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่สมดุลเป็นธรรมและยั่งยืนในที่สุดซึ่งเป็นการ “สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ” เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และวิธีการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของ “คุณภาพเชิงพลวัต” (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10, 2550 - 2554: ฏ) ที่เชื่อมโยงทุกมิติอย่างบูรณาการทั้งมิติตัวคน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง รวมทั้งความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ และช่วยให้กิจกรรมด้านเศรษฐกิจมีความยั่งยืนเอื้อเพื่อต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษยชาติในอนาคตด้วย ซึ่งการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมาเป็นฐานในการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนาช่วยให้ได้คำตอบที่นำมาพัฒนาสังคม ส่งเสริมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญ ยั่งยืน มั่นคง มีความสมดุลด้านเศรษฐกิจและเพื่อสันติสุขแห่งชีวิตต่อไป

ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ดำเนินอยู่และส่งผลเป็นความเดือดร้อนต่อสังคมโดยทั่วไป นั้น แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริถือเป็นทางเลือกใหม่สำหรับใช้แก้ไข ต่อสู้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ หรือเป็นวิถีทางสำหรับประชาชนที่จะใช้ถือปฏิบัติเพื่อมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถจะนำพาประชาชนในสังคมไปสู่สันติสุข ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีความสุขตามสมควรแก่ศักยภาพ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยหลักปรัชญาโครงสร้างและกระบวนการแห่งเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนความพอดี ความสมดุล ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการพึ่งตนเองเป็นหลักและช่วยให้กิจกรรมด้านเศรษฐกิจมีความยั่งยืนเอื้อเพื่อต่อสิ่งแวดลอม เมื่อมีความพอเพียงเกิดขึ้นแก่ร่างกายจะส่งผลถึงกระบวนการทางด้านจิตใจนั้นคือมีการพัฒนาจิตทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมา ประกอบกับยังไม่มีการศึกษาวิจัยงานในลักษณะเช่นนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรทำวิจัยแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา อันจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริว่ามีความสัมพันธ์กับหลักการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาความปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา แนวคิดของบุคคลสำคัญ พร้อมทั้งความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาจิตตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาท การวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
2. ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา
3. ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา

นิยามศัพท์ที่ใช้ในวิจัย

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก

ความพอประมาณ หมายถึง การรู้จักประมาณในการรับและการบริโภคปัจจัย 4 คือเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตามมีตาม ได้ยั้งดีในของตน การมีความสุขความพอใจด้วยการเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยความเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร

ระบบภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง ความมั่นคงในการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการลดความประมาทต่อความเสี่ยงในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพมีระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีความยืดหยุ่นสามารถก้าวทันและพร้อมรับต่อกระแสโลกาภิวัตน์

ความมีเหตุผล หมายถึง เหตุผลที่สมควรในการกระทำและการตัดสินใจ โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

เศรษฐกิจ หมายถึง หลักการสนองความต้องการของมนุษย์ หรือวิธีการดับความทุกข์อันเกิดจากความต้องการ ความปรารถนาของมนุษย์

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน คือสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐานก่อนแล้วขยายไปสู่ธุรกิจ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมที่กว้างกว่าชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ หมายถึง หลักการดำเนินชีวิตอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

ทฤษฎีใหม่ หมายถึง การทำการเกษตรที่พออยู่พอกินตามอัตภาพ คือให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับพื้นฐานและกระจายเข้าสู่ภาคธุรกิจ เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีแห่งการจัดการน้ำและที่ดินเพื่อการเกษตรโดยมีการบริหารจัดการที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อจะกระจายความเสี่ยง ความเสียหายที่จะเกิดจากการแปรปรวนของตลาดหรือความไม่แน่นอนของธรรมชาติ

สันโดษ หมายถึง ยินดีด้วยปัจจัย 4 ที่ตนได้มาแล้วละความเป็นผู้มักมาก ไม่ปรารถนาปัจจัยอื่นนอกจากปัจจัยนั้นคือรู้จักพอ รู้จักประมาณในกำลังทรัพย์ กำลังสิ่งของที่ตนได้มา ที่ตนใช้สอยอยู่ไม่ให้มากเกินไปจนขอบเขต แต่มิได้หมายความว่ามิให้เสาะแสวงหา

มรรค หมายถึง ทางมีองค์แปดประการอันประเสริฐ

จิต หมายถึง ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพนึกคิด ความคิด ใจ

พัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งดำเนินไปเพื่อบรรลุถึงจุดหมายที่วางไว้ การดำเนินไปตามแผนหรือขั้นตอนที่วางไว้ พร้อมกับมีการประเมินผลของการดำเนินการนั้นๆ ว่าเป็นไปตามจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

พัฒนาจิต หมายถึง ความพยายามที่จะฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง ให้มีความมั่นคง และมีความเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตา กรุณา ขันหมั่นเพียร อุตุน มีสมาธิ สดชื่น และเป็นสุขพอใจ

พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง วาทะหรือลัทธิของพระเถระ เป็นนิกายพุทธศาสนาฝ่ายใต้ ซึ่งถือตามคติที่พระอรหันต์พุทธสาวกได้วางหลักกรรมวินัยเป็นแบบไว้เมื่อครั้งปฐมสังคายนา

กรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือทำด้วยความตั้งใจหรือตั้งใจทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม การกระทำที่ดี เรียกว่า กรรมดี การกระทำที่ชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว

กัมมัญฐาน หมายถึง ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ วิธีฝึกอบรมจิตมี 2 ประเภท คือสมถะกัมมัญฐานอุบายสงบใจ วิปัสสนากัมมัญฐานอุบายเรื่องปัญญา

นิพพาน หมายถึง การดับกิเลสและกองทุกข์ทั้งหลาย เป็นโลกุตระธรรม และจัดเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

ความสุข หมายถึง ความสบายกาย ความสบายใจมี 2 คือ 1. กายิกสุข สุขทางกาย 2. เจตสิกสุข สุขทางใจ

การตรวจเอกสาร

จากการตรวจเอกสารและงานวิจัยเบื้องต้นพบว่าการศึกษาเรื่อง “การศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนา” มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาจิตได้แก่

บุญวาทย์ มนตรีกุล ณ อยุธยา (2540) ได้วิจัยเรื่อง **พุทธจริยธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน: ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** ผลการวิจัยพบว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมล้วนเกิดจากการพัฒนาที่ไม่ถูกต้องเพราะมุ่งเน้นการพัฒนาเพียงด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ในการประชุมองค์การสหประชาชาติเน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งตรงกับแนวคิดในพระพุทธศาสนา就是不เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดดุลยภาพแห่งการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและคนอื่น

พระมหาจรัญ วิจารณเมธี (นิลพันธุ์) (2541) ได้วิจัยเรื่อง **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ปรัชญาเรื่องสันโดษในพระพุทธศาสนาเถรวาท** ผลของการวิจัยพบว่าปัญหาของชีวิตมนุษย์ที่ไม่มีสันโดษในแง่เศรษฐกิจมีสาเหตุจากการสร้างระบบความคิดและการกระทำของมนุษย์เองเพราะขาดความรู้ความเข้าใจเชิงอภิปรัชญา คือชีวิตร่างกายและจิตใจของคนที่เป็นผลผลักดันให้เกิดการกระทำกิจกรรมแก่ตนเอง

หลักสันโดษเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นการแก้ปัญหาจากภายในมาหาภายนอก ปัญหาภายใน หมายถึง ปัญหาที่เกิดในจิตใจของมนุษย์ที่มีความโลภ โกรธ หลง รักสุขเกลียดทุกข์ ปัญหาภายนอก หมายถึง ปัญหาที่เกิดจากเศรษฐกิจ การเมือง สังคม หลักสันโดษสามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเองได้ทั้งภายในและภายนอก

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตฺตฺวณฺโณ) (2543) กล่าวว่าพระพุทธเจ้าทรงวางแผนพัฒนาชีวิตของแต่ละบุคคลโดยมุ่งพัฒนาจิตเป็นสำคัญ เมื่อจิตพัฒนาแล้วตัวบุคคลก็เชื่อว่าจะได้รับการพัฒนาไปด้วย การพัฒนาทุกอย่างในทางสร้างสรรค์รวมทั้งการพัฒนาประเทศย่อมทำได้โดยง่าย และนำความสุขมาสู่มนุษยชาติในโลกโดยตรง ยิ่งมีการพัฒนาจิตสูงเพียงใดความสุขก็จะเกิดขึ้นในโลกมากเท่านั้น

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2543ค) กล่าวถึงจิตที่เป็นสมาธิซึ่งมีความสัมพันธ์กับคามมุ่งหมายของสมาธิคือควรแก่การงานหรือเหมาะสมแก่การใช้งานและงานที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา คืองานทางปัญญา อันได้แก่การใช้จิตที่พร้อมดี พิจารณาสภาวะธรรมให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง สมาธิที่ถูกต้องไม่ใช่อาการที่จิตหมดความรู้สึก แต่แต่เป็นภาวะที่ใจสว่างโล่งโปร่ง หลุดออกจากสิ่งบดบังเป็นอิสระ ดันอยู่ เบิกบาน พร้อมที่จะใช้ปัญญา

สุเมธ ดันติเวชกุล (2544) ได้ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในประเด็นในหลวงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ซึ่งผลของการวิจัยพบว่าการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยอ่อนแอเพราะสังคมไม่ได้สร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ให้กับคนส่วนใหญ่เพราะขาดปัญญาทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง อีกทั้งผู้ที่มีโอกาสในสังคมก็มักจะขาดคุณธรรมจริยธรรม เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับและในขณะเดียวกันผู้ที่ด้อยโอกาสมักจะถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่ตลอด ในส่วนของการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นก็เป็นการพัฒนาแบบแยกส่วนโดยใช้เงินเป็นเป้าหมาย ไม่ค่อยคำนึงถึงผลที่ตามมามากนัก เช่น ทุนด้านที่ดิน น้ำ ป่าไม้ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงและเกษตรกรพึ่งตนเองได้น้อยลงและเมื่อประเทศประสบกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ประชาชนในประเทศชาติเดือดร้อนหวังเพียงให้ตนเองอยู่รอด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในคราววันเฉลิมพระชนมพรรษาปี พ.ศ. 2540 และพ.ศ. 2541 และมีการนำแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในหลายหน่วยงาน แม้บางคนจะเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของเกษตรกรเท่านั้น ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดเพราะโดยแท้จริงแล้วผู้ประกอบการอาชีพอื่นๆ เช่น พ่อค้า ข้าราชการ และบริษัทห้างร้านต่างๆ ก็สามารถนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้

สุนทร กุลวัฒนพงศ์ (2544) กล่าวถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้า และบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณตามฐานะตามอัตภาพ ที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยมมีอิสรภาพไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยสรุปคือยึดทางสายกลางในการดำรงชีวิต

อภิชัย พันธเสน (2544) กล่าวว่า “พุทธเศรษฐศาสตร์” หมายถึง การนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์เข้ากับแนวคิดในวิชาเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาจากอารยธรรมตะวันตก ทั้งนี้เพราะ เศรษฐศาสตร์ที่พัฒนามาจากตะวันตก เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำให้ปัจเจกบุคคลได้รับความพึงพอใจสูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และสามารถทำให้สังคมได้บรรลุถึงสวัสดิการทางสังคมสูงสุดภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน ในขณะที่พุทธเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะทำให้ปัจเจกบุคคลและสังคมบรรลุถึงซึ่งสันติสุขจากการมีชีวิตอยู่ในโลกของวัตถุ ภายใต้เงื่อนไขของการมีทรัพยากรที่จำกัด

มบุญ มุกข์ประดิษฐ์ (2547) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ผลของการวิจัยพบว่าการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ที่เป็นกระบวนการวิธีปฏิบัติเบื้องต้นส่วนหนึ่งในเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่ยังยากจน และหลักธรรมในพระพุทธศาสนาว่ามีความสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันอย่างไรและในมิติใดบ้าง พบว่าพระพุทธธรรมซึ่งมีมานานกว่าสองพันปีนั้นไม่เคยล้าสมัย เป็นสิ่งคงทนเที่ยงแท้แน่นอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับกิจกรรมทั้งปวง

พระมหาศิริวัฒน์ อริยเมธี (จันตะ) (2547) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา ผลของการวิจัยพบว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต มีคุณภาพระหว่างชีวิตกับสิ่งต่าง ๆ ที่ชีวิตเข้าไปเกี่ยวข้องดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกินเป็นสัมมาอาชีวะก่อนเป็นเบื้องต้นจากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การกินดีอยู่ดี เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่มีหลักการช่วยพัฒนาชีวิตมนุษย์และสังคมให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนด้วยการรู้จักตนเอง พึงตนเอง พอเพียง พอประมาณ ไม่โลภมาก ไม่ประมาท มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต จุดเน้นของเศรษฐกิจพอเพียง คือต้องการยับยั้งความโลภของมนุษย์

ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการแข่งขัน ซึ่งเป็นเหตุแห่งการเอารัดเอาเปรียบ การกดขี่ข่มเหง การหลงใหลวัตถุ เป็นบริโภคนิยม นำมูลค่ามานำคุณค่าของชีวิต

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2549) กล่าวว่าเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ก็มีลักษณะเป็นสายกลางอาจเรียกว่าเศรษฐศาสตร์สายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทา เพราะระบบชีวิตของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า มรรค นั้นก็มีอยู่แล้วว่า มัชฌิมาปฏิปทา และองค์ของมรรคแต่ละข้อก็เป็นสัมมา เช่น สัมมาอาชีวะการเป็นสัมมาคือทำให้เกิดความพอดี ความเป็นมัชฌิมาคือความพอดีนั่นเอง จุดยอดของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธอยู่ที่การบริโภคด้วยหลักที่เรียกว่า โภชนมัตตัญญูตา คือความรู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณคือรู้จักพอดี ตัวยกหนดเศรษฐกิจแนวพุทธคือมัตตัญญูตา ได้แก่ ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึง ความพอดีที่ให้คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจ เศรษฐศาสตร์แบบมัชฌิมาปฏิปทา มุ่งความดี และความสมดุล ยึดหลักความพอดี คือมีปัญหา และฉันทะเข้ามาเกี่ยวข้องในพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. วิธีการเก็บข้อมูล เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยแบ่งตามแหล่งข้อมูลคือ

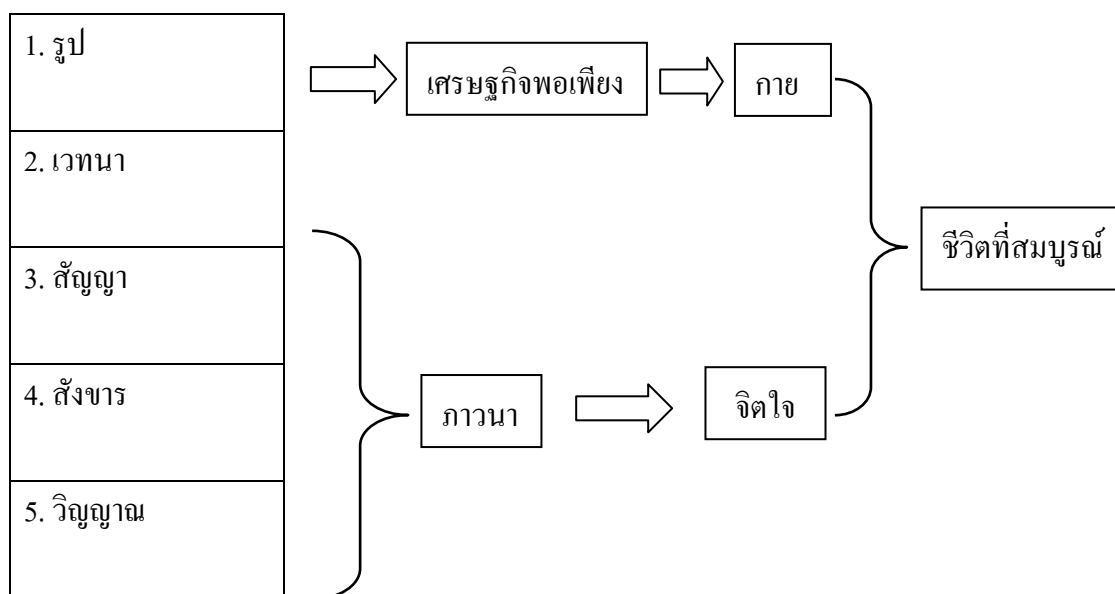
1.1 เอกสารระดับปฐมภูมิ (Primary Sources) เช่น พระปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

1.2 เอกสารระดับทุติยภูมิ (Secondary Sources) คืองานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำราทางวิชาการ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต งานเขียนของผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ได้เนื่องพระยุคลบาทบาทโดยสุเมธตันติเวชกุล การพัฒนจิตพระเทพวิสุทธิกวีวิทยุใหม่: มิตินี้ยิ่งใหญ่ทางความคิด โดย ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม โดย ประเวศ วะสี หลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดย พุทธทาสภิกขุ พัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน โดยพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ฯลฯ

2. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการประมวลผลเรียบเรียงวิเคราะห์สรุปและเสนอแนะซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้อ่านขั้นตอนต่างๆ มาประมวลเรียบเรียง วิเคราะห์ นำเสนอแนะผลงานวิจัย

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย
ดังนี้



ภาพที่ 1 สรุปกรอบแนวคิดของการวิจัย